

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

7649
Nr DOLNOŚLĄSKIE

1. Obiekt

DWORZEC KOLEJOWY

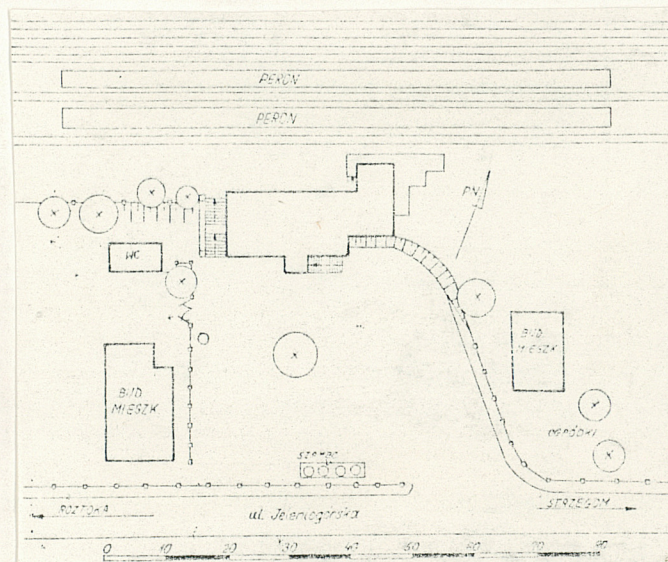
2. Czas powstania

1909

3. Miejscowość

STRZEGOM - GRABINA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres Stacja kolejowa Grabina Śląska

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Strzegom

pow. ŚWIDNICA

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Graben (do 1945 r.)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat

8. Właściciel i jego adres

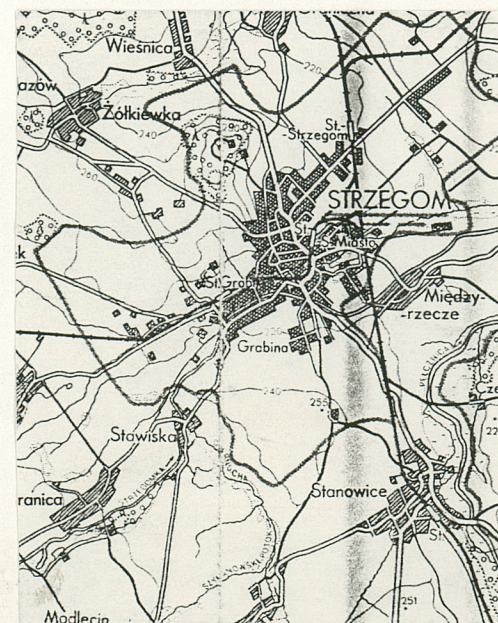
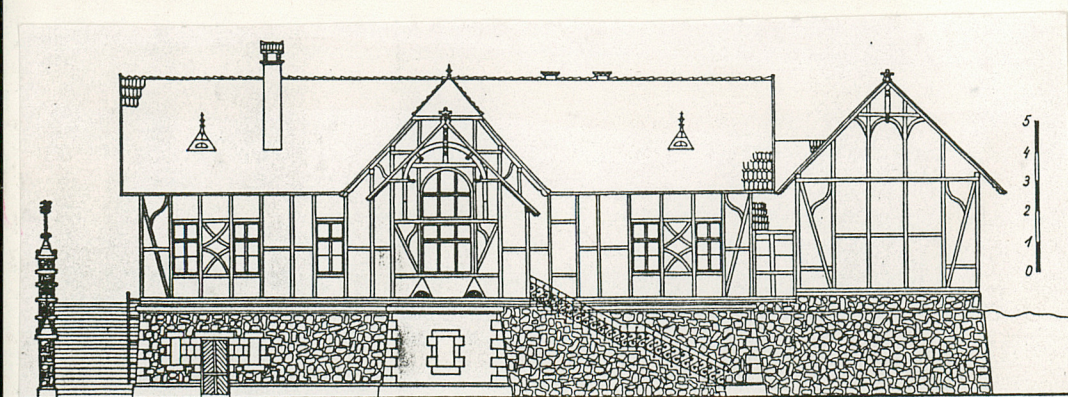
Oddział Budynków PKP
Wałbrzych, ul. Armii Krajowej 1 b

9. Użytkownik i jego adres

Rejon Budynków PKP
Jaworzyna Śląska (dzierzawca PPHU
Rosiek, Strzegom Rosolszany)

10. Rejestr zabytków

Nr 1487/a-c/we data 25.03.1996

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Dworzec kolejowy usytuowano w linii torów kolejowych. Od pld. łączy się z nim duży plac przylegający do ul. Jeleniogórskiej zamknięty od ptn. skarpą nasypu kolejowego i zabudowaniami stacji kolejowej. Od wsch. i zach. teren zamknięty jest budynkami mieszkalnymi. Budynek dworca zbudowano na wysokiej skarpie (ok. 3 m). Od strony podjazdu 2-kondygnacyjny, od strony torów 1-kondygnacyjny. Na poziom torów prowadzą szerokie, wygodne schody o stopniach granitowych, przylegające do zach. elewacji budynku.

Materiał: Budynek dworca posadowiono na kamiennym fundamencie (granit łamany). Ściany nośne wykonano w drewnianej konstrukcji ryglowej. Wypełniono ją cegłą ceramiczną na zaprawie wapiennej. Od wewnątrz położono tynk - na listwach drewnianych a od zewnątrz pozostawiono widoczną konstrukcję szkieletową budynku (wtórnie malowaną farbami olejnymi). Wypełnienie murowe otynkowano. Stropy nad częścią podpiwniczoną odcinkowe na łękach ceglanych. Wyżej stropy drewniane. Dach drewniany, kleszczowo-płatwiowy, pokryty dachówką ceramiczną. W hallu dworca i części magazynowej konstrukcja dachu jest eksponowana od dołu. Elementy drewniane wykonano z dekoracyjnym frezowaniem i zaciosami. Schody zewnętrzne granitowe. Wewnętrznych schodów nie stosowano. Podłogi: W hallu i wiacie peronowej - płytki ceramiczne, w pozostałych pomieszczeniach - podłogi z desek, białe. Stolarka okienna i drzwiowa drewniana.

Plan: Budynek dworca mieści dużą halę wejściową z okienkami kas biletowych, z której przechodziło się do mniejszej poczekalni dla podróżnych (obecnie podzielonej na dwa wąskie pomieszczenia). Od strony wsch. do hallu dworca przylega pomieszczenie kasowe oraz dwa pokoje biurowe, do których wchodzi się z małego korytarza, łączącego budynek dworca z magazynem (z rampą) usytuowanym prostopadłe do dworca a pozostającego z nim w zabudowie zwartej.

Do hallu dworca prowadzą od strony placu dworcowego wysokie granitowe schody z balustradą stalową, kutą, zaś od strony torów przejście wiedzie przez wiatę peronową podpartą drewnianymi słupami. Bezpośrednie, wysokie schody granitowe z barierą z granitowego murku wiodą przy wiacie z placu dworcowego na peron.

Bryła: Budynek dworca wpisany w wysoką skarpe ziemną nasypu kolejowego. Od strony placu dworca od strony peronu jednokondygnacyjny. Nakryty stromym dachem, dwuspadowym. Bryła zróżnicowana, z wyraźnym wyodrębnieniem części centralnej mieszczącej hall, poczekalnię, kasy biletowe, magazyn. Budynek częściowo podpiwniczony. W osi budynku ryzalit przykryty własnym dachem naczółkowym o kalenicy prostopadłej do osi budynku. Symetrię tę zakłócają jednobiegowe, zewnętrzne schody prowadzące do hallu dworcowego z ozdobną kratą, a usytuowane mimośrodowo.

Elewacje: Południowa symetryczna, osiowa. Szkieletowa, ryglowa konstrukcja budynku wyraźnie eksponowana na elewacji zarówno kontrastem materiału (drewno - tynkowane wypełnienie murowe), jak i kolorem (brąz drewnianego szkieletu i jaśniejsze tynki). Mocno wystające okapy dachu oparte na bogato rzeźbionych wspornikach drewnianych. Okno w osi centralnej budynku szerokie, nad nim okno półkoliste o drobnym podziale szybek oprawnych w ołów. Wszystkie elementy drewniane konstrukcji bogato zdobione (frezowane). Szczyty dachu wieńczone ażurowymi drewnianymi sterczynami. W elewacjach dworca dominują pola tynku oraz linie pionowe i poziome drewnianej konstrukcji szkieletowej (ryglowej). Ich rysunek wyraźnie wskazuje na wpływy secesji. Historyzująca budowla jest starannie wykonana, zwłaszcza w zakresie snycerki. Jasne linie podziałów i proporcje elementów składowych bryły przydają jej lekkości.

Instalacje: Elektryczna.

12. Autorzy. historia obiektu. określenia stylu

Budynek dworca kolejowego na linii kolejowej Strzegom-Marciszów wzniesiono w 1909 r. wykonując go wg typowego projektu chętnie stosowanego na małych stacjach kolejowych Podgórze Sudeckiego. W analogicznym stylu zbudowano m.in. dworce kolejowe w Marcinowicach, Odrzychowicach Kł., Trzebiezowicach, Stroniu Śl., Żelaźnie. Obiekty te zyskiwały formy charakterystyczne dla secesyjno-rustykalnego budownictwa regionalnego, czerpiąc przy tym z modelu górskiego budownictwa niemieckiego Tyrolu.

Model tego dworca był chętnie stosowany na Dolnym Śląsku, zwłaszcza na terenach górskich i podgórskich. Dworzec mieścił przeważnie hall wejściowy, poczekalnię, kasy biletowe, wiatę peronową oraz niewielki magazyn ekspedycji kolejowej. Zwykle, obok niego sytuowano niewielki budynek mieszkalny, jedno- lub dwurodzinny, przeznaczony dla załogi stacji kolejowej, także wolnostojący szalek.

Dworce tego typu pozostawały znakomicie wpisane w krajobraz naturalny i kulturowy stanowiąc - z uwagi na staranne opracowanie formy i detalu - także swoisty wyróżnik sudeckich stacji kolejowych. W latach 80-tych XX w. podjęto likwidację ruchu pasażerskiego na wielu stacjach kolejowych Północy. Z tą chwilą szereg małych dworców przestał spełniać swe tradycyjne funkcje. Niektóre, jak dworzec w Żelaźnie, porzucono, nie wpisując w nie nowych programów użytkowych inne adaptowano do nowych funkcji, np. magazynowych, jak w Grabinie.

Dworzec kolejowy Strzegom - Grabina stanowi reprezentatywny przykład małego, dolnośląskiego dworca kolejowego z początku XX w.

<p>14. Kubatura</p> <p>1195 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ok. 190 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>dworzec kolejowy</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>magazyn materiałów budowlanych i nawozów sztucznych</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie. ich przebieg i dokumentacja</p> <p>W okresie eksploatacji dworca roboty ograniczano do bieżących przeglądów i prac konserwacyjnych. Nie wprowadzono zmian w planie (wyłączając prowizoryczne ściany działowe, np. dawnej poczekalni) i bryle budynku. W latach powojennych nie prowadzono na dworcu poważniejszych robót. W 1986 r. wykonano roboty malarskie - wewnętrzne i zewnętrzne, remont blacharki dachowej oraz roboty zduńskie (przestawiono piec).</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Obiekt jest wykorzystywany, przy czym program użytkowy dworca trudno uznać za optymalny (funkcje magazynowe pełni również hall i poczekalnia oraz inne pomieszczenia, nie tylko tradycyjny magazyn ekspedycji kolejowej). Adaptując obiekt dla celów magazynowych wprowadzono wtórne podziały pomieszczeń, w tym dawnej poczekalni. W latach 80-tych XX w. zlikwidowano kilkustopniowe, granitowe schody prowadzące bezpośrednio z hallu dworca na peron. Dwuskrzydłowe, drewniane drzwi i okalające je dwa wąskie okna prostokątne zastąpiono szerokimi drzwiami typu właściwego dla magazynu towarów. Stan obiektu jest niezły. Dach dobry, podobnie mury, stropy. Część okien zabita płytą pilśniową. Brak jednej z drewnianych podpór wiaty peronowej. Widoczny jest brak konserwacji drewnianych elementów konstrukcyjnych i wystroju. Instalacja elektryczna sprawna.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie - objęcie ochroną prawną (wpis do rejestru zabytków) jako elementu kształtującego krajobraz kulturowy i przykład budownictwa kolejowego początku XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> - utrzymać aktualny stan obiektu, wykonać naprawy uszkodzonych elementów drewnianej konstrukcji szkieletowej budynku, stolarki, obróbek blacharskich, podłóg, etc., wykonać prace malarskie wewnętrzne i zewnętrzne - remonty bieżące i konserwację dworca prowadzić pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Kartoteki środków trwałych, Oddział Budynków PKP w Wałbrzychu

22. Biblioteka

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst..... dr Stanisław Januszewski 20.06.1993 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki..... dr Stanisław Januszewski 20.06.1993 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr..... dr Stanisław Januszewski 20.06.1993 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów..... archiwum BSiDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (dąty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki Nr 1 - dokumentacja fotograficzna i rysunkowa
Nr 2 - dokumentacja fotograficzna

Architectural floor plan of a building. The plan shows a large central hall with several rooms branching off. A staircase is located in the upper left corner. The entrance is on the right side. Dimensions are provided in feet and inches. A scale bar at the bottom right indicates distances from 0 to 10 feet.

Key dimensions and features:

- Overall width (top): 4'2" + 6'8" + 2'11" + 2'0" + 2'2" = 13'3"
- Overall height (left): 16'3"
- Room dimensions (top left): 2'4" x 2'4"
- Room dimensions (top right): 14'10" x 7'27"
- Room dimensions (bottom left): 5'52"
- Scale bar: 0 to 10 feet

A photograph of a two-story house with a steep, dark tiled roof and a prominent chimney. The house features decorative half-timbering on the upper floor and a stone base. A large, colorful stained glass window is visible on the upper floor. The house is surrounded by trees and a paved area in the foreground.

Architectural drawing of the exterior elevation of the 'Gradina Slavica' building. The drawing shows a long, low structure with a central gabled section and a smaller gabled section on the left. The central section has a large arched entrance and a balcony above it. The roof is flat with several chimneys. A scale bar on the left indicates heights from 0 to 5 meters.

Wzór ODZ 1978 r

1. Miejscowość

S T R Z E G O M

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

DWORZEC KOLEJOWY
Grabina Śl.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna i rysunko

1. Bud. dworca (partia wejścia) od płn.-zach.
2. Wiata peronowa
3. Wiata peronowa
Verte!
4. Schody na peron dworca (przy wiacie peronowej)
5. Schody do hallu dworca (z placu przed dworcem)
6. Elewacja płd.

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 20.06.1993 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: archiwum BS i DZT S. Januszewski

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

1. Miejscowość STRZEGOM	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) DWORZEC KOLEJOWY Grabina Śląska	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) uzupełnienie opisu rubryki nr 13
----------------------------	---	--

uzupełnienie opisu rubryki nr 13

Materiał. Stolarka okienna drewniana, podwójna, skrzynkowa. Na osi ryzalitu (od ptn. budynku - peronu) górna część okna drewniana ale o drobnym ukośnym podziale. Szyby białe oprawione w otów. Od strony podjazdu (płd.) w górnej części centralnego okna niewielki witraż o ornamentcie geometrycznym. W połaciach dachu umieszczono trójkątne lukarny o półkolistych okienkach. Lukarny zwieńczono drewnianymi sterczynami.

Budynek magazynu zwartego z budynkiem dworca wykonany w konstrukcji szkieletowej, drewnianej, wypełnionej cegłą ceramiczną, tynkowaną z zewnątrz a od wewnątrz spoinowaną i bieloną. Dach drewniany, kleszczowo-płatwiowy, pokryty dachówką ceramiczną. Drzwi drewniane, klepkowe, dwuskrzydłowe z nadświetlem. Stolarka okienna magazynu częściowo drewniana, pojedyncza (nadświetle nad drzwiami wejściowymi w szczycie od strony peronu) i metalowa, typu przemysłowego (elewacje boczne).

Plan. Budynek dworca na rzucie prostokątnym, pozornie symetryczny. W osi budynku dworca (od płd.) wiatrołap z prowadzącymi do niego wysokimi schodami. Część centralna (hall dworca) z oknami wychodzącymi na płd. i ptn. Do niego przylegają z obu stron pomieszczenia poczekalni oraz kasy z zapleczem. W zabudowie zwartej z budynkiem dworca magazyn ekspedycji kolejowej połączony z budynkiem dworca łącznikiem. Magazyn usytuowany prostopadle do osi podłużnej budynku dworca, posadowiony na rzucie prostokąta.

Bryła. Pomiędzy budynkiem dworca a magazynem ekspedycji kolejowej niski łącznik przykryty stromym dwuspadowym dachem. Magazyn niepodpiwniczony, jednokondygnacyjny, typu halowego.

Elewacje. Północna (od strony peronu) jednokondygnacyjna. Pozornie symetryczna z zakłócającym tę symetrię podcieniem we wsch. narożu. Na osi szczytu nakryty dachem naczółkowym z okapem wspartym na konstrukcji drewnianej w kształcie łuku wspartego na ozdobnych wspornikach. W osi szczytu szerokie okno flankowane dwoma węższymi, zwieńczone półkolistym nadświetlem o drobnym, ukośnym podziale szyb białych, oprawnych w otów. Od wschodu do budynku dworca przylega magazyn, łączący się z nim pod kątem prostym. Elewacja magazynu (zwróconego szczytem w stronę peronu - płd.) symetryczna o szerokich drzwiach w osi. Mocno wystający okap dachu przykrywa rampę towarową. Podpierają go drewniane wsporniki zdobione analogicznie jak w budynku stacji, z ozdobnymi zaciosami. Tutaj również eksponowany jest drewniany szkielet konstrukcji budynku. Podkreślono go kolorem kontrastującym z jasnymi polami murowanego z cegły i tynkowanego wypełnienia. Elewacja zachodnia budynku dworca symetryczna, z oknami na osi w poddaszu. Wyraźny podział wprowadza eksponowanie konstrukcji drewnianej. Do elewacji zachodniej przylegają granitowe schody prowadzące z poziomu ulicy na poziom peronu. Elewacje magazynu rozwiązane podobnie jak elewacje budynku dworca z eksponowaną drewnianą konstrukcją szkieletu.

Wkładkę założył: ..... dr Stanisław Januszewski 25.06.1993 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....